

ARBEIDSRETTEN

DOM

Avsagt: 20. oktober 2022

Saksnr.: 9/2022

Lnr.: AR-2022-33

Dommere: Tron Løkken Sundet
Hanne Inger Bjurstrøm
Sveinung Koslung
Stein Johansen
Niels Selmer Schweigaard
Gunn Olander
Bent Ove Hanasand

Saken gjelder: Fristilling av pilot til flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid

Parat

Advokat Vetle W. Rasmussen

mot

1. Næringslivets Hovedorganisasjon

Advokat Torunn Margrethe Hardeland

2. Norwegian Pilot Services Norway AS

DOM

- (1) Saken gjelder Norwegian Pilot Unions (NPU) rett til å fristille piloter til flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid, jf. overenskomst nr. 544 (Pilotavtalen) mellom NHO/NHO Luftfart/Norwegian Pilot Services Norway AS (NPSN) og YS/Parat/NPU. Spørsmålet er særlig om NPU i medhold av Pilotavtalen § 1 punkt 13.4 andre setning kan fristille en pilot til fast verv for foreningen Norsk Pilotforbund (Pilotforbundet).
- (2) Bestemmelsen om rett til å fristille piloter til flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid er inntatt i § 1 punkt 13 som lyder:

«Punkt 13 Forhold vedrørende NPU

13.1 Det skal holdes kontaktmøter mellom ledelsen i Selskapet og NPU i henhold til Hovedavtalen. NPU har rett til å stille med 5 kandidater eller flere hvis nødvendig.

13.2 Møter mellom Selskapet (eller møter som Selskapet initierer) og NPU skal programmeres på arbeidsdager. Eventuelt bruk av fridager kompenseres iht. Bilag E.

13.3 Det skal føres møtereferat fra alle kontaktmøter mellom Selskapet og NPU.

13.4 NPUs medlemmer valgt til sentrale tillitsverv tilstås rimelig tjenestefri som samlet for tillitsvalgte pr år utgjør minst 4,5 årsverk. I tillegg kan NPU fristille både internt i NPU og til andre som deltar i flyfaglig/fagforeningsarbeid innen de gitte frister fra crewplan.»

- (3) Bestemmelsen om NPUs rett til å fristille piloter til faglig arbeid, kom inn i Pilotavtalen ved tariffrevisjonen i 2017. På dette tidspunktet hadde Pilotavtalen kun bestemmelsen som i dag finnes i punkt 13.4 første setning om at NPUs medlemmer valgt til sentrale verv skal tilstås rimelig tjenestefri. I Pilotavtalen for perioden 2013–2014 het det:

«NPUs medlemmer valgt til sentrale tillitsverv tilstås rimelig tjenestefri som samlet for tillitsvalgte pr år utgjør 1,5 årsverk.»

- (4) I Pilotavtalen for 2014–2017 ble retten til tjenestefri utvidet til å gjelde «minst» 1,5 årsverk. På dette tidspunktet var det inngått parallelle tariffavtaler for Norwegians virksomheter i Sverige og Danmark. Bestemmelsene om tjenestefri til tillitsvalgte hadde imidlertid noe ulik utforming. I avtalen for Norwegian Pilot Services Sweden AB het det at tillitsvalgte («fackliga ombudsmen») skulle ha nødvendig («erforderlig») tid til å utføre vervet. I avtalen for Norwegian Pilot Services Denmark ApS het det at medlemmer valgt til sentrale tillitsverv skulle ha «rimelig tjenestefri, jf. særskilt protokollat om tillidsvalgte». I den danske avtalen var det også presisert at samlet tid for de tillitsvalgte i det norske, danske og svenske selskapet minst skulle utgjøre 4 årsverk. I en usignert protokoll til Pilotavtalen heter det:

«Med bakgrunn i særlige problemstillinger knyttet til en ny situasjon med separate kollektivavtaler for flygere ansatt i henholdsvis Pilot Services Norway, Pilot Services Denmark og Pilot Services Sweden, og at disse selskaper skal sikres tilgjengelighet av tillitsvalgte med tjenestefri, er det som en overgangsordning og basert på at NPU representerer flygerne i alle de nevnte selskaper avtalt at NPUs medlemmer valgt til sentrale tillitsverv, tilstås rimelig tjenestefri som samlet for tillitsvalgte i alle tre selskaper pr år utgjør 4 årsverk.

Av hensyn til programmering skal NPU gi varsel i god tid om hvem dette gjelder og med hvilken stillingsreduksjon, samt gi varsel i god tid ved endringer. Som ledd i at selskapene skal kunne nyttiggjøre seg denne tjenestefri, er partene enige om å avtale arbeidsnøkler for de aktuelle tillitsvalgte, opp til 3 årsverk, som legger til rette for hensiktsmessige samarbeidsforhold mellom Selskapet og tillitsvalgte.

Den resterende tiden opp til 4 årsverk disponeres som enkeltdager etter avtale med selskapet. NPU melder inn fristilling i henhold til selskapets retningslinjer for anmodning om programendringer.»

- (5) Punkt 3.14 fikk den någjeldende ordlyden ved tarifforhandlingene i 2017–2018. Forhandlingsforløpet var uvanlig ved at det ble kunngjort at partene var enige om ny avtale før arbeidet med den nye avtalen var avsluttet. Protokoll om enighet om de sentrale temaene for forhandlingene ble inngått 31. oktober 2017. Endringer i punkt 3.14 var ikke tema i denne innledende forhandlingsrunden. Etter at protokollen var inngått ble det arbeidet med en rekke utestående punkter i revisjonen, blant annet om endringer i punkt 3.14. Den 13. mars 2018 var partene enige om alle endringene i Pilotavtalen.
- (6) Ved tariffrevisjonen i 2017 fikk bestemmelsen den ordlyden som er videreført i senere avtaler. Rammen for antall årsverk til tillitsverv ble utvidet, og andre setning ble tilføyd. Endringene ble gjort i et felles arbeidsdokument som partene redigerte sammen.
- (7) En del av bakgrunnen for endringen av bestemmelsen om tjenestefri var at den gjeldende ordningen med tjenestefri var vanskelig å praktisere. NPU mente også at foreningen hadde en «tidsbank» med ubrukt tid til tjenestefri på om lag 1500 dager. Ved den nye bestemmelsen om tjenestefri ville foreningen anse disse dagene som slettet.
- (8) Tariffoppjøret 2022 førte til endringer i bestemmelsen som ikke er tema i den foreliggende saken.
- (9) **Kort presentasjon av virksomheten og arbeidstakerorganisasjonene**
- (10) NPSN er arbeidsgiver for piloter i Norwegian-konsernet, og er et datterselskap av Norwegian Air Shuttle ASA. NPSN ble opprettet i 2014 og er et bemanningsselskap. Selskapet leier ut piloter til det irske selskapet Norwegian Air Resources Limited som deretter leverer fullstendige bemanningstjenester til de ulike selskapene i konsernet som har driftstillatelse (AOC). Fra 2021 leverer NPSN tjenestene til Norwegian Crew Services AS.

- (11) NPU organiserer piloter i Norwegian. I henhold til vedtektene skal NPU ledes av et styre. Piloter som blir valgt til styret i NPU overføres til en særskilt roster/arbeidsplan kalt «snake» som fristiller 50 % av tiden til vervet som tillitsvalgt. I henhold til vedtektene skal det også velges representanter fra den enkelte basen (baserepresentanter). NPU's hovedmålsetning er «å arbeide overfor Norwegian Air Shuttle A/S (NAS) for best mulig lønns- og arbeidsvilkår for deres medlemmer. NPU skal spesielt ivareta medlemmenes arbeidsmiljø, faglige, økonomiske og sosiale interesser, herunder forhandle og slutte avtaler samt overenskomster med selskapet», jf. vedtektene § 2.1.
- (12) Pilotforbundet er en selvstendig forening tilsluttet Parat. Forbundet representerer yrkespiloter i Norden fra en rekke virksomheter, herunder NPSN. Forbundet ble stiftet i 2016, og skal ifølge vedtektene «ivareta medlemsforeningenes og medlemmenes faglige og yrkesmessige interesser».
- (13) **Bakgrunnen for tvisten**
- (14) Saken for Arbeidsretten gjelder tvist som har oppstått om fristilling av to piloter som skal ha verv i Pilotforbundet.
- (15) NPSN har avslått krav om fristilling med 50 % for piloten O.H. som skulle utføre verv som leder av Pilotforbundet. O.H. hadde i tillegg tjenestefri 50 % som styremedlem i NPU. I e-post 25. mars 2021 fra K.H. i Norwegian Crew Services AS til NPU viser hun til at funksjonene som leder av Pilotforbundet «ikke [har] noe med NPSN å gjøre» og at O.H. derfor ikke hadde krav på lønn for dette arbeidet.
- (16) Den andre nektelsen gjelder krav om fristilling i januar 2022 for piloten S.H.K.. S.H.K. har ikke verv for NPU, men er en del av Flysikkerhet/Ledelsesgruppen i Pilotforbundet. I e-post 3. desember 2021 fra L.R. til NPU heter det:

«Andre setning i punkt 13.4 i K-avtalen åpner for tjenestefri for NPU's medlemmer på enkeltdager. Tanken er at NPU i sitt arbeid som fagforening i NPSN kan ha behov for at medlemmer som [S.H.K.] deltar på spesielle arrangementer.

Bestemmelsen åpner ikke for tjenestefri for å utøve roller i fagforeninger utenfor NPSN, for eksempel Parat. Vi forstår din henvendelse nedenfor slik at det NPU ønsker er at [S.H.K.] gis fri på en rekke dager for å utøve sin rolle som «Leder Flysikkerhet/Ledelsesgruppen» i Parat (Pilotforbundet). Dette er noe som faller utenfor K-avtalen og som det derfor ikke kan gis tjenestefri for.

Når det gjelder Luftfartstilsynets flysikkerhetskonferanse 25. og 26. januar 2021, deltar selskapet naturlig nok der. Hvis NPU skulle ønske at [S.H.K.] deltar på vegne av NPU (ikke Pilotforbundet) på denne konferansen, kan vi akseptere dette.

For øvrig vil vi understreke at det ser ut som om [S.H.K.] er satt opp med tjenestefri for to helger (8. og 9. januar 2022, samt 22. til 23. januar 2022). Vi er derfor usikre på om samtlige av de andre møter som du har angitt på e-posten nedenfor skal skje 6. og 7. januar? Uansett synes dette å være arbeid for Pilotforbundet som ikke går inn under K-avtalen. [S.H.K.] kan derfor ikke få fri til dette arbeidet.

Vår holdning til NPUs anmodninger om tjenestefri på enkeltdager har for øvrig hele tiden vært tillitsbasert. Vi ser imidlertid nå at det er meldt inn en rekke dager for [S.H.K.] i november og desember 2021, og at også deler av disse dagene er i helger. Vi antar at også disse dagene kan gjelde virksomhet i Pilotforbundet. Vi ser gjerne på dette sammen slik at vi kan lage noen regler for hvordan dette best kan gjøres fremover.»

- (17) Tvisteforhandlinger mellom NPSN og NPU ble etter det opplyste gjennomført 12. mai 2021. I udatert protokoll fra forhandlingene heter det:

«NPU anførte: Det ser for NPU ut til at NPSN har valgt å ikke følge Pilotavtalen § 1 Tjenesteforhold punkt 13.4 overfor vår tillitsvalgt [O.H.]. [O.H.] ble av NPU fristilt 50 % til verv som tillitsvalgt i NPU og 50 % til verv i Pilotforbundet der NPU har interesser. Dette ble gjort fra 27. oktober 2020. Deretter mottok [O.H.] full lønn frem til dette ble bestridt av arbeidsgiver i midten av januar 2021. Den 19. januar ga NPSN ved [M.K.] uttrykk for følgende:

Vi fikk opplyst at du er 50 % frikjøpt fra NPU og 50 % frikjøpt som leder av Pilotforbundet i Parat. Det ble fremhevet at NPSN ikke har lønnsomkostninger for deg, ut over det som følger av tillitsvalgtrollen i NPU. Videre opplyste NPSN at et verv i Pilotforbundet ikke har noe med NPSN eller Norwegian å gjøre. Dersom du er 100 % friskmeldt, skulle du i utgangspunktet ha arbeidet 50 % for NPSN som pilot (i tillegg til vervet i NPU).

NPSN skal dermed kun betale deg lønn for 50 % som tillitsvalgt i NPU.

NPU fremmet kravet på nytt 24. mars, men fikk da svar fra NPSN ved [K.H.] pr. e-post at:

Som vi har understreket tidligere har [O.H.]s funksjon som leder av Pilotforbundet ikke noe med NPSN å gjøre, og han har naturligvis ikke krav på lønn fra NPU for dette.

NPU mener NPSN her tolker Pilotavtalen feil.

Retten til fristilling til denne typen verv innebærer fritak for arbeidsplikten mot opprettholdelse av lønnskompensasjon. Dette er med andre ord en form for avtalt unntak fra en streng forståelse av prinsippet om ytelse mot ytelse. Dette følger av Pilotavtalen, og ordningen er resultat av og forankret i en felles forståelse om behov for og fordelene for begge parter av denne typen arbeid i fagforeningens tjeneste. For NPUs tillitsvalgte følger dette av Pilotavtalen § 1 punkt 13.4.

...

Innholdet i bestemmelsen har vært det samme over flere tariffperioder, og den har vært praktisert i tråd med vår forståelse. Det er siste setning i bestemmelsen som gir denne rettigheten.

Vi ber om at NPSN retter sin forståelse for fremtiden og etterbetaler [O.H.] det han har krav på etter Pilotavtalen i perioden fra januar 2021 til dags dato.

NPSN anførte:

NPSN mener bestemt at K-avtalen punkt 13.4 ikke kan forstås slik NPU hevder.

Bestemmelsen gir NPUs medlemmer rimelig tjenestefri til oppgaver for tillitsvalgtarbeid i NPSN og Norwegian. Fristilling gir tillitsvalgte nødvendig tid til å utføre sine oppgaver i og for selskapet. Bestemmelsen gir ikke en tillitsvalgt rett til å utføre oppgaver på vegne av annen fagforening med lønn. Den gir tillitsvalgte nødvendig tid for å arbeide med saker innenfor selskapet og for selskapets ansatte.

Under enhver omstendighet kan ikke bestemmelsen forstås slik NPU kan fristille «både internt i NPU og til andre som deltar i flyfaglig/fagforeningsarbeid» til å gi [O.H.] en generell rett til fristilling til en 50 % stilling i en ekstern forening som Pilotforbundet, med lønn fra NPSN. Det er ingen holdepunkter for at bestemmelsen ... kan forstås på denne måten. Det foreligger heller ikke noen praksis for dette.

Bestemmelsen kom inn fordi NPU i tillegg til personer i sentrale tillitsverv også har tillitsvalgte/medlemmer på lokal base som ved enkeltanledninger har behov for å kunne delta i relevante møter eller seminarer. Praksis etter bestemmelsen, der NPU månedlig setter frem

ønsker for enkeltmedlemmer om fri på enkeltdager til fagforeningsarbeid o.l., er i tråd med dette.

Bestemmelsen kan ikke forstås og er aldri praktisert slik at en tillitsvalgt i et stort omfang og på fast basis skal få fri med lønn for å utføre arbeid for annen fagforening som ikke har avtale eller på noe vis er tilknyttet NPSN eller Norwegian.

NPSN vil også legge til at punkt 13.4 første setning må forstås i lys av at også NPSS og NPSD eksisterte (hvor disse hadde 1 tillitsvalgt hver, noe som fremgikk av K-avtalene med NPSS og NPSD). Det betyr at så lenge det kun er snakk om NPSN, er det riktige antall 2,5 årsverk. NPSN minner i denne sammenheng om at frem til og med K-14 kunne NPUs medlemmer tilstå rimelig tjenestefri med inntil 1,5 årsverk. Økning i antall årsverk ble forhandlet frem i K-17 nettopp for å gi en tillitsvalgt til NPSS og en tillitsvalgt i NPSD, samtidig som NPU fikk økt sin kvote fra 1,5 til 2,5.»

- (18) Tvisteforhandlinger mellom Parat og NHO Luftfart fant sted 27. september 2021. I tvisteprotokollen heter det:

«Parat anførte:

Parat viste til den lokale uenighetsprotokollen. I tillegg til det som fremkommer der, fremhevet Parat følgende: For NPUs tillitsvalgte følger dette av Pilotavtalen § 1 punkt 13.4. ... Partene har med dette avtalt frikjøp som går ut over det som følger av Hovedavtalen § 5-6. Dette gjelder for det første omfanget av frikjøpet, jf. «minst 4,5 årsverk» og «I tillegg». For det andre ligger det i den valgte ordlyden at partene er enige om at retten til frikjøp også omfatter oppgaver betegnet som «flyfaglig/fagforeningsarbeid». Partene har med andre ord valgt en ordlyd som gir NPU og de tillitsvalgte større rett til frikjøp enn det som ville vært situasjonen om partene kun hadde Hovedavtalen § 5-6 å forholde seg til.

Det følger av den valgte ordlyd at NPU kan fristille tillitsvalgte og andre både til alminnelig fagforeningsarbeid og til oppgaver som uten avtalen ikke ville vært omfattet. Videre følger det av sammenhengen mellom de to bestemmelsene at NPU har rett på mer enn 4,5 årsverk fristilling hvert år.

NHO Luftfart anførte:

NHO Luftfart viste til anførselene til NPSN AS i den lokale uenighetsprotokollen fra april 2021, og tiltrer disse.

Spørsmålet er om de aktuelle bestemmelsene i tariffavtalen hjemler betalt fristilling fra NPSN AS for et lederverv i fagforeningen Parat sentralt som leder av et Pilotforbund der.

Pilotforbundet i Parat representerer interesser for piloter i alle flyselskap som har tariffavtale med Parat. Pilotforbundet representerer en bred samling av yrkespiloter i Norden, med 1300 medlemmer, bl.a. piloter i SAS, Widerøe, Bristow, Lufttransport samt piloter i mindre flyselskaper og pilotstudenter. Pilotforbundet representerer både piloter innen fixed-wing og rotor-wing (helikopter).

Bestemmelsene om betalt fristilling i tariffavtalen for NPSN AS var ikke ment å være så vidtrekkende som en slik stilling i sentral fagforening. Ordlyden gir heller ikke støtte for dette. I tillegg har dette ikke vært praksis tidligere i selskapet. En slik utvidet tolkning ville medføre at NPSN AS skulle betale for et lederverv i pilotforbundet i Parat som representerer fellesinteresser for piloter i mange bedrifter. Reelle hensyn taler heller ikke for en slik tolkning, idet dette ville være urimelig.»

- (19) Tvisteforhandlinger mellom YS/Parat/NPU og NHO/NHO Luftfart/NPSN ble gjennomført 17. februar 2022. Partene sluttet seg til anførselene som var fremsatt i tvisteforhandlingene i mai og september 2021.
- (20) Parat – som har fått overført søksmålsrett fra YS – tok ut stevning for Arbeidsretten 14. mars 2022. NHO innga tilsvar 29. april 2022. Hovedforhandling ble gjennomført 27.–

28. september 2022. Tre partsrepresentanter og åtte vitner avga forklaring. To vitner avga forklaring som fjernavhør, jf. arbeidstvistloven § 51 første ledd siste setning og tvisteloven § 21-10. Det ble for øvrig fremlagt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.

(21) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**

(22) *Parat* har i korte trekk anført:

(23) Pilotavtalen punkt 13.4 første setning gjelder rimelig tjenestefri til tillitsvalgte valgt til sentrale tillitsverv i NPU. Tjenestefri skal tilstås, og denne skal minst være 4,5 årsverk.

Bestemmelsen har en minimumsramme. Punkt 3.14 andre setning gir rett til fristilling utover retten til tjenestefri etter første setning. Andre setning var en ny tariffrettslig norm etter revisjonen i 2017. Bestemmelsen kom inn i avtalen samtidig som NPU ga avkall på tid tillitsvalgte ikke hadde fått etter de tidligere bestemmelser om rett til tjenestefri.

Dersom det skal gjelde begrensninger i NPUs rett til å fristille piloter, skulle NHO/NPSN ha klargjort dette.

(24) Formålet med bestemmelsen er å sikre at de tillitsvalgte kan ivareta oppgavene de har. Det taler mot en innskrenkende tolkning av ordlyden.

(25) Andre setning gir NPU rett til å fristille styrets medlemmer og medlemmer av NPU slik at disse kan delta i flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid. Dette er fristilling både utover det som følger av første setning og utover det som følger av reglene i Hovedavtalen YS–NHO kapittel 5 om tillitsvalgtes rettigheter og plikter. Det er NPU som avgjør om det skal fristilles.

(26) NPU kan fristille til flyfaglig arbeid og fagforeningsarbeid. Dette er en prioritering NPU gjør. Det kan ikke innfortolkes et krav om at arbeidet må ha betydning for eller kunne knyttes til arbeidsgiver. En slik skranke har ingen holdepunkter i ordlyden eller i bakgrunnen for bestemmelsen.

(27) Praksis viser at bestemmelsen gjelder rett til fristilling for arbeid for Pilotforbundet. Arbeidsgiver har spurt om grunnlag for fristilling og innrettet seg etter svaret fra NPU, også i tilfeller hvor arbeidet gjaldt Pilotforbundet. NPU har også meldt inn fristilling for mange dager i løpet av en måned. Praksis viser derfor at det ikke er grunnlag for å skille mellom fristilling for enkeltdager og fristilling ut fra stillingsprosent. Kravet om varsling i henhold til frister for crewplan, er inntatt av hensyn til arbeidsgivers behov for arbeidstidsplanlegging.

- (28) Bestemmelsen er klar og entydig. Arbeidsgivers endring av praksis mv. fremstår mer som et ønske om en annen tariffbestemmelse. NPU har ikke misbrukt bestemmelsen, men bruker den i samsvar med formålet og det som ble avtalt.
- (29) Kravet om etterbetaling kan ikke begrenses på grunnlag av tariffrettslige passivitetsnormer. Læren om at etterbetaling først skal skje fra markeringstidspunktet er begrunnet i hensynet til arbeidsgivers behov for innrettelse, jf. ARD-2016-222 og AR-2019-29. Spørsmålet om fristilling ble fulgt opp av de tillitsvalgte allerede i juni 2020.
- (30) Det er nedlagt slik endret påstand:
- «1. Det representerer brudd på Pilotavtalen i Norwegian Pilot Services Norway AS § 1 punkt 13.4 når selskapet i perioden juni 2020 til mars 2022 har nektet frikjøp av tillitsvalgte og piloter til flyfaglige oppgaver som Norwegian Pilot Union har prioritert innenfor fagforeningens interesser i Norsk Pilotforbund.**
- 2. Norwegian Pilot Services Norway AS plikter å etterbetale 50 % lønn til [O.H.] i perioden 1. mars 2021 til dom faller.»**
- (31) *Næringslivets Hovedorganisasjon og Norwegian Pilot Services Norway AS* har i korte trekk anført:
- (32) Pilotavtalen § 1 punkt 13.4 gir ikke rett til fristilling til verv utenfor arbeidsgivers virksomhet eller til tjenestefri for å utføre fast verv som leder av en eksternt fagforening. Punkt 13.4 gjelder ifølge overskriften «forhold vedrørende NPU», og det kan gis «tjenestefri». Fristilling kan skje «innen gitte frister fra crewplan». Disse formuleringene viser at det kan gis fri for verv og arbeid knyttet til NPU og NPSNs virksomhet. Pilotforbundet arbeider generelt for norske piloters rettigheter, og har ingen tilknytning til NPU eller virksomheten i NPSN. Systembetragtninger taler mot at NPSN skal kompensere piloter som utøver et verv på fast basis for et eksternt fagforbund.
- (33) Tariffhistorikken taler mot saksøkers tolkning. Tariffrevisjonen i 2017 utvidet rammen for tjenestefri fra minst 1,5 årsverk til minst 4,5 årsverk. Det ble samtidig gjort endringer i pilotavtalene for Danmark og Sverige. Det er ingenting i denne endringen som tilsier at NPSN ved dette ble forpliktet til å kompensere en flyger som utøver verv på fast basis for et eksternt fagforbund.
- (34) Bestemmelsen har hele veien blitt praktisert som fristilling på enkeltdager etter avtale med selskapet. Innvilgelse av fristilling har vært basert på tillit. NPSN har vært raus med å innvilge søknader. Det har imidlertid hele tiden vært tale om fristilling til enkeltdager.
- (35) Under enhver omstendighet gir bestemmelsen ikke krav på fri med lønn for å utføre et fast og omfattende eksternt tillitsverv. Partene har avtalt og praktisert at det gjelder rett til

tjenestefri i helt spesielle situasjoner og for enkeltdager. Dette har vært en tillitsbasert ordning. Hvilke oppgaver som gir rett til fri må ses i lys av bestemmelsene i Hovedavtalen YS–NHO kapittel 5 og ha en naturlig sammenheng med virksomheten i NPSN.

(36) Dersom Arbeidsretten kommer til at avslaget på fristilling er tariffstridig, må markeringstidspunktet legges til grunn for beregning av etterbetalingskravet. Kravet ble først markert 28. mai 2021.

(37) Det er nedlagt slik påstand:

«Næringslivets Hovedorganisasjon og Norwegian Pilot Services Norway AS frifinnes.»

(38) **Arbeidsrettens merknader**

(39) Pilotavtalen § 1 punkt 13 har bestemmelser om «Forhold vedrørende NPU». Punkt 13.4 bestemmer:

«NPUs medlemmer valgt til sentrale tillitsverv tilstås rimelig tjenestefri som samlet for tillitsvalgte pr år utgjør minst 4,5 årsverk. I tillegg kan NPU fristille både internt i NPU og til andre som deltar i flyfaglig/fagforeningsarbeid innen de gitte frister fra crewplan.»

(40) Tvisten gjelder NPUs rett etter punkt 13.4 andre setning til å fristille «internt i NPU» og «andre som deltar i flyfaglig/fagforeningsarbeid». Parat anfører at NPSN har brutt bestemmelsen når selskapet i perioden juni 2020 til mars 2022 har nektet fristilling til oppgaver i Pilotforbundet. I påstandsgrunnlaget er tariffbruddet illustrert ved nektelse for to piloter, og det er disse nektelsene som er sakens kjerne. Den ene nektelsen gjelder krav om fristilling 50 % for å utføre oppgaver som leder av Pilotforbundet. Den andre nektelsen gjelder avslag på fristilling for å utføre oppgaver som leder av flysikkerhetsgruppen i Pilotforbundet. Det er ikke krevd dom for avklaring av den generelle forståelsen av bestemmelsen, og kravet om etterbetaling er begrenset til å gjelde lønnsplikten i forbindelse med verv som leder av Pilotforbundet.

(41) Arbeidsrettens flertall, dommerne *Sundet*, *Bjurstrøm*, *Schweigaard* og *Hanasand* har kommet til at de saksøkte må frifinnes og vil bemerke:

(42) Punkt 13.4 andre setning ble tatt inn i avtalen ved tariffforhandlingene i 2017–2018. I tillegg endret man første setning ved at rammen for tjenestefri ble økt til minst 4,5 årsverk. Endringene ble gjort i et felles arbeidsdokument. Utover det å skrive teksten inn i avtalen og redigeringene som fremgår av arbeidsdokumentet, er det få opplysninger som kan kaste lys over partenes vurderinger og forutsetninger på forhandlingstidspunktet. Innholdet i bestemmelsen og rekkevidden av den var ikke hovedtema i forhandlingene.

- (43) NPU har vist til at foreningen hadde en sterk forhandlingsposisjon i 2017, og det er i en kommentar fra NPU i arbeidsdokumentet vist til at om lag 1500 dager med tjenestefri for tillitsvalgte skulle slettes som følge av endringene i punkt 3.14. Det kan av dette ikke utledes noe om innholdet i retten til fristilling. Vitneforklaringene tilsier at tallfestingen er et skjønnsmessig overslag over dager som iallfall delvis skulle vært omfattet av tidligere punkt 13.4 første setning, for eksempel ved at møtetidspunkt ble lagt til fridager i stedet for arbeidsdager. Dette gir ikke noen holdepunkter for en felles forståelse av den nye bestemmelsen i andre setning.
- (44) Punkt 13.4 andre setning sier isolert sett at NPU kan fristille piloter såfremt det gjøres internt i NPU, det vil si for styremedlemmene, eller enhver annen pilot som deltar i flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid. Bestemmelsen har en saklig ramme for hvilke oppgaver det kan fristilles til, men krever ikke uttrykkelig at det flyfaglige arbeidet eller fagforeningsarbeidet må være internt i eller på vegne av NPU.
- (45) Som ved tariffavtaletolkning ellers må ordlyden forstås i den sammenheng den inngår i, både i selve bestemmelsen, i Pilotavtalen og i tariffavtaleverket ellers. Selv om NPU «kan» fristille til flyfaglig arbeid og fagforeningsarbeid, og dette er vidtrekkende vilkår, viser sammenhengen i bestemmelsene at det gjelder visse begrensninger.
- (46) Punkt 3.14 gjelder forhold «vedrørende NPU». Bestemmelsen presiserer og utfyller Hovedavtalens bestemmelser om tillitsvalgtes rettigheter og plikter. Det tilsier at det flyfaglige arbeidet og fagforeningsarbeidet må gjelde eller være relevant for NPU. En slik saklig ramme for retten til fristilling har også støtte i at punkt 3.14 andre setning gir rett til å fristille «i tillegg» til den rett første setning gir til tjenestefri, det vil si tjenestefri NPSN skal tilstå tillitsvalgte i NPU ved at den innarbeides i den særskilte arbeidsplanen («roster») for tillitsvalgte. Alternativet «fagforeningsarbeid» kan da forstås som en henvisning til arbeid for NPU.
- (47) Den avsluttende henvisningen i andre setning til «frister fra crewplan» tilsier også en sammenheng mellom første og andre setning, og til systemet med tjenestefri for piloter som er valgt til sentrale tillitsverv i NPU. Bestemmelsen knytter seg opp mot arbeidstidsbestemmelsene i Pilotavtalen del A. For piloter med tillitsverv blir tjenestefri innarbeidet i rosteren. En pilot i full stilling er tilgjengelig for arbeidsgiver i 203 arbeidsdager i året. Alle pilotene følger et på forhånd definert arbeids- og fritidssystem basert på mønster med 5 arbeidsdager etterfulgt av 4 fridager. I dette mønsteret settes pilotene opp med en roster som viser tid og sted for tjenesten. Tillitsvalgtressursen i punkt

3.14 første setning utgjør 50 % for hvert styremedlem, og denne legges på forhånd inn med en fast nøkkel i en roster kalt «snake» hvor det er lagt inn tid til tillitsvalg arbeid.

- (48) Punkt 3.14 andre setning viser til frister for endringer av crewplan. Slike endringer må meldes halvannen måned før planen trer i kraft. En endring som skal gjelde rosteren for mars må da meldes innen 15. januar. Etter første setning har NPUs tillitsvalgte rett til tjenestefri med minst 4,5 årsverk, og dette innarbeides som et fast element i den særskilte arbeidsplanen. Andre setning er et tilbygg til tjenestefri som legges inn i arbeidsplanen for NPUs tillitsvalgte. Samtidig omfatter den mer enn styremedlemmer i NPU. Ut fra sammenhengen fremstår første setning som hovedbestemmelsen om rett til tjenestefri, med andre setning som et tillegg til denne.
- (49) Vitneforklaringene tilsier også at bestemmelsen er ment som et tilbygg til første setning om rett til fri for NPUs tillitsvalgte. Tillitsvalgtressursen etter første setning var vanskelig å anvende i praksis, og gjorde at ressursen ikke ble brukt fullt ut. NPU mente de hadde en beholdning på om lag 1500 dager de ikke hadde benyttet etter den tidligere bestemmelsen. Dette omfattet blant annet fridager som gikk tapt fordi disse ble benyttet til møter, når møter ikke lot seg plassere på dager i arbeidsplanen som var avsatt til tillitsvalgt arbeid.
- (50) Praktiseringen av bestemmelsen kaster lys over partenes forståelse av den. Partene har dokumentert melding om fristillinger i perioden august 2018 til mars 2020. Fristilling ble også innvilget under pandemien, men gir liten veiledning for rammene for punkt 3.14. I denne perioden var det tale om fristilling i en svært krevende situasjon hvor de tillitsvalgte og organisasjonene hadde viktige oppgaver.
- (51) Andre setning har vært brukt som et tilbygg til tjenestefri etter første setning. Tjenestefri har vært akseptert for arbeid opp mot Pilotforbundet, enten som del av flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid. Dette gir arbeidet en tilknytning til NPU. I tillegg har fristilling vært gitt den enkelte måneden for enkeltdager.
- (52) Et første eksempel på fristilling er e-post 14. august 2018 fra nestleder i NPU, K.G., til M.G. i NPSN. Det meldes her fristilling for baserepresentanten S.I.. I e-posten heter det:

«Ståle ldsøe, kaptein SVG, er valgt inn i NPF (Norsk Pilot Forbund som er paraply organisasjonen vår). Styret valgte å delegere den stillingen til andre medlemmer enn dei som sitter i NPU styret. Derfor ønsker vi å bruke frikjøp for han ved disse møtene. Du vil få beskjed fra meg på hvilke dager som er ønskelig å frikjøpe for både han og dei tre andre baserepresentantene ved behov. Jeg skal sørge for at jeg holder meg til fristene så godt jeg kan. Når det gjelder Ståle så blei han valgt inn nylig og han sendte en request til Lars med en gang (i juli). Møtet hans er 22. august så det er fint om du kan frikjøpe han til den dagen.»

- (53) Fristilling ble gitt.

- (54) S.I. hadde også behov for fristilling to dager – 14. november og 4. desember – for å delta på møter i Pilotforbundet, og til tre møter i NPU. De øvrige møtene var lagt til S.I.s fridager. Den 22. august meldte Idsøe at det også var behov for fristilling til et møte i oktober. S.I. spurte om K.G. allerede hadde meldt inn fristillingen for høsten 2018. K.G. svarte:
- «Nei, jeg har bare notert hvilke dager du trenger, så sender jeg inn måned for måned innenfor fristen.»**
- (55) K.G. søkte 24. august 2018 om fristilling for Idsøe 24. og 25. oktober 2018 for å kunne delta som NPU's representant på møte i Pilotforbundet. K.G. bemerket at søknaden kom etter fristen, men det skyldtes at Idsøe for kort tid siden ble valgt som representant for NPU til dette møtet. M.G. ba om mer informasjon om behovet for frikjøp fordi hun ikke fant noen sammenheng mellom NPU og Pilotforbundet, og at foreningen fremstod som en selvstendig fagforening uten tilknytning til NPU. I svar fra K.G. uttales det at «det har vært tradisjon for at en av NPU sine styremedlemmer har sittet som nestleder i [Pilotforbundet]. NPU-styret ønsket denne gang å delegere denne jobben til andre tillitsvalgte i foreningen.» Leder i NPU, A.H., presiserte at lederne i alle pilotforbundene i Parat skulle sitte i fire styremøter som ble avholdt i Pilotforbundet i løpet av året. S.I. ble fristilt for å delta på møtet.
- (56) Den 14. november 2018 meldte K.G. fristilling for tre baserepresentanter som hver trengte en dags fristilling i januar 2019, og deretter – i samsvar med fristen – tilsvarende meldinger for februar og mars 2019. For mars 2019 ble det også meldt inn to dager for S.I.. Av disse dagene var det for den ene i parentes tilføyd «NPF», det vil si Pilotforbundet. I e-post 12. mars 2019 meldte K.G. inn behov for fire fristillingsdager for Idsøe, i tillegg til fristilling for et møte 19. mars 2019. I tillegg ble det meldt inn behov for enkeltvis fristillingsdager for baserepresentantene. Fristilling ble innvilget i alle disse tilfellene.
- (57) Den 14. juni 2019 meldte NPU inn behov for fristilling for én dag for S.H.K. for et møte han skulle delta på 30. august 2019 i flysikkerhetskomiteen i Pilotforbundet. I e-post 12. juli 2019 meldes det inn behov for to dager for S.H.K. i september. Deretter ble det 14. august 2019 meldt om behov for fristilling for baserepresentanter, styremedlemmer og for S.H.K.. Meldingen for S.H.K. gjaldt 3 dager i oktober. For november 2019 meldes det 13. september 2019 inn behov for 7 dager for S.H.K.. Fristillingene ble innvilget.
- (58) Hovedtrekkene i praksis er at NPU har meldt inn enkeltdager i samsvar med fristene for endring av roster. Dette viser forskjellen mellom første og andre setning: Første setning gir

rett til tjenestefri for å utføre et fast verv og dette innarbeides i arbeidsplanen. Andre setning gjelder konkret begrunnede behov for fristilling til flyfaglig arbeid eller foreningsarbeid for NPU. Selv om fristilling i et par tilfeller har vært godtatt for et antall dager som utgjør om lag 45 % av arbeidsdagene i en måned, er dette gjort etter en konkret vurdering. Fristilling er i de fleste tilfellene meldt for styremedlemmer i NPU og for baserepresentanter. Hvis NPSN har reist spørsmål om vilkår for fristilling er oppfylt, har fristillingen vært begrunnet med NPUs forhold til Pilotforbundet.

- (59) Andre setning gir på denne bakgrunn ikke rett til fri for et fast verv i Pilotforbundet som en ekstern fagforening, med mindre det er begrunnet med tilknytningen mellom NPU og foreningen, for eksempel fordi man representerer NPU eller har en oppgave delegert fra NPUs styremedlem til den som skal utføre oppgaven. Selv om arbeidsgiver har bestridt retten til fristilling på flere, alternative grunnlag, er nektelsene ikke tariffstridige i den utstrekning de er begrunnet med at fristilling utelukkende til fast verv for Pilotforbundet faller utenfor punkt 3.14 andre setning. Nektelsen av å fristille O.H. 50 % til verv som leder av Pilotforbundet var derfor ikke tariffstridig. Det samme gjelder nektelsen av å fristille S.H.K. til vervet i Pilotforbundets flysikkerhetskomité.
- (60) Arbeidsrettens mindretall, dommerne *Koslung, Johansen og Olander* har kommet til at saksøker må få medhold i påstanden og vil bemerke:
- (61) Punkt 3.14 gir NPU rett til å fristille tillitsvalgte og piloter til flyfaglig arbeid eller fagforeningsarbeid. Arbeid for Pilotforbundet er både flyfaglig arbeid og fagforeningsarbeid etter punkt 3.14 andre setning. Praksis viser at partene også har lagt til grunn at NPU kan fristille piloter til arbeid i Pilotforbundet. Det er ikke grunnlag for å begrense retten til å fristille ved å innfortolke at faste verv for Pilotforbundet faller utenfor eller det ikke kan meldes inn for mange dager.
- (62) Mindretallet mener at så vel ordlyden i punkt 3.4 andre setning, forhandlingssituasjonen da bestemmelsen kom inn i avtalen, og partenes etterfølgende opptreden taler imot at NPSN kan begrense fristillingsretten slik som i saken her. En annen sak er at det må innfortolkes en skranke mot misbruk av ordningen, men det har en etter mindretallets syn ikke vært i nærheten av i dette tilfellet. På denne bakgrunn var det tariffstridig å nekte fristilling.
- (63) Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår foran.

SLUTNING

Næringslivets Hovedorganisasjon og Norwegian Pilot Services Norway AS frifinnes.

Tron Løkken Sundet
(sign.)

Hanne Inger Bjurstrøm
(sign.)

Sveinung Koslung
(sign.)

Stein Johansen
(sign.)

Niels Selmer Schweigaard
(sign.)

Gunn Olander
(sign.)

Bent Ove Hanasand
(sign.)

Rett utskrift bekreftes: